

Ordförandens tankar

Med tanke på att Kvarken möjligen kommer att få världsarvs status var "Båtens dag" ett sätt att betona båten och den betydelse den haft och har i vårt närområde. Kvarkens båtmuseum har med hjälp av flitiga talkoarbetare under Göran Strömfors ledning blivit en riktig pärla som

kan och bör få en allt mera framträdande plats. I år hade ännu inte allmänheten hunnit med och antalet besökare blev möjligen mindre än vad vi hoppats på, men allt måste tränas och finslipas före den slutliga formen är klar. Det blir en viktig programpunkt under nästa år då kyrksocknen fyller 400 år att fira en ny "Båtens dag".

Ett 400-års jubileum ställer inte enbart krav på kommunen utan i stor utsträckning på vår museiförening som förväntas ha den historiska kunskap som behövs för att meningsfullt skildra tiderna för 400 år sedan. En tanke i styrelsen har varit att presentera olika förändringar som skett under de senaste 400 åren i form av en kavalkad i lokaltelevisionen under hela år 2007. Här är det viktigt att få höra föreningsmedlemmarnas åsikt och tankar, särskilt beträffande konkreta händelser och platser som borde tas med. Jag skulle gärna höra olika åsikter om hur vi kunde gestalta 400-årsfirandet.

Under det senaste historikermötet förde historikerkommittén en diskussion med kommundirektör Palomäki och kommunsekreterare Söderback om hur man i kommunen har tänkt

sig fira jubileet. Det finns hittills inte någon fastslagen plan, men en sådan är under planering. Eftersom det är kyrksocknen som firar jubileet har församlingen en central ställning. Malax församling har också tillsatt en arbetsgrupp som skall fundera på under vilka former man skall fira.

Det sägs vanligen att genom historien förstår man bättre den situation man befinner sig i och kan samtidigt kanske skönja vart utvecklingen är på väg. Det inser man också när man läser historia och framför allt hur historien tenderar att upprepa sig. Men för att ge historien den plats den behöver fordras det också en insats av oss.

Snart är det hembygdsfest på Brinken, då kan det vara bra att föra fram tankar på hur vi bäst kan ge nästa år en värdig inramning.

Trevlig sommar önskar jag er alla!
Lorenz Uthardt

Arkivet är färdigt!

– och passar väl in bland museiområdets 20 byggnader. Det i traditionell stil falsade plåttaket kommer att målas efter något år. Till vänster i bild syns soldattorpet med sin bod. Framför torpet anläggs en fjärlsträdgård. I förgrunden ses den bland barnen (och brudparen!) så populära trähästen.

ARKIVBYGGET – rena framgångshistorien

Ända från Vällingklockans begynnelse för fyra och ett halvt år sen har läsarna regelbundet undfågnats med korta notiser om ett hembygdsarkiv i museiföreningens regi. Till en början om behovet av ett sådant, sedan om mer preliminära och efter hand mer slutgiltiga planeringsåtgärder. Och småningom började notiserna beledsagas av fotografier av en gjuten grund, och av ett bygge som reste sig allt högre ovan jord i utkanten av Brinken-området.

Tillåt oss den här gången att vara aningen mångordigare och mångbildligare, för nu är arkivet färdigt! Allt har egentligen gått märkvärdigt fort och enkelt – nästan som på räls, även om rälsen nu inte alltid löpt helt spikrakt och utan hotande farthinder. Men få hade väl från början vågat lita på att arkivet efter grovt taget bara två planerings- och två byggnadsår skulle stå klart.

Avgörande har förstås varit att alla finansieringsåtgärder utfallit lyckosamt, börjande med Svenska kulturfondens planeringspengar 2002 och startbidrag 2003-2004. De sistnämnda kunde i sin tur jämte bidrag från kommunen satsas som egen andel i ett utvecklingsprojekt för vilket medel beviljades via TE-centralen. Tillsammans med bidrag från den lokala sparbankstiftelsen förslog allt detta till projekterings-, gräv- och byggarbeten, installationer, och ännu till en del viktig specialinredning. Stort tack till alla finansörer och alla dem som planerat, ansökt pengar, lobbade för och jobbat med

arkivet. Här skall ingen särskilt utpekas och omnämnas, så när som på att bröderna Daniel och David Björkell (Daniel längst t.v. ovan i slutgranskningsbilden från 23 februari) bör få en uttrycklig eloge för sitt pålitliga arbete med själva bygget.

Arkivets färdigställande gick alltså förvånansvärt problemfritt, men alla hit-hörande uppgifter och utgifter är förstås inte ur värden. Inredningsarbeten återstår, själva arkiveringsarbetet kommer att kräva tid och noggrannhet, luftkvaliteten i förvaringsutrymmena skall kontinuerligt registreras och bevakas, en viss larm- och

Interiör från det nya arkivet

uttryckningsberedskap måste upprätthållas om något avvikande händer. Och för elåtgång, apparaturservice mm får man räkna med året runt-driftskostnader, som museiföreningen inte helt kan klara av utan penninghjälp utifrån.

Arkivet skall smälta in i den övriga museimiljön på Brinken, och ser därför inte särskilt märkvärdigt ut i yttre måtto. Men i själva verket är det en specialbyggd stöld- och brandsäker bunker med en inre luftmiljö vars temperatur och fuktighet skall hållas idealisk för de uppbevarade dokumenten. Som ett slags första ibruktagande kunde man se det styrelsemöte som den 14 mars hölls i arkivets forskarrum. Rätt snart installerades också rullande arkivhyllor som redan börjat fyllas, i första hand med material som tidigare förvarats i andra byggnader på museiområdena eller hemma hos enskilda föreningsmedlemmar. Men småningom kan man förstås räkna med ökad deponering också av material "utifrån", både från enskilda Malaxbor och från olika sammanslutningar. Mera om de möjligheterna en annan gång.

Litet mera officiellt invigs och presenteras arkivet vid "blomstersöndagen" den 30 juli, då det också förevisas invändigt för alla intresserade.

Ett par bilder ...

Sällan besöker man **sydöstra hörnet av Oregårdens trädgård** (ovan) med de gamla "återuppståndna" bärbuskarna. Först där märker man hur stor trädgården är och hur ståtligt och högt mangårdsbyggnaden reser sig.

"Still going strong" kan man säga om dessa aktiva talkoarbetare: fr. v. Viktor Liljekvist, 85 år, blomsterhågkommen på föreningens vårmöte, samt Nils Forsbacka, fjolårets premierade talkoarbetare, som är aktiv både vid Brinken och vid båtmuseet. Hans "snickarboa" är i flitig användning, även för oss ... Bilden togs på Båtens dag. – Gratulationer än en gång till båda!

Aktuellt i år

Växthuset – "Brinkens pärla", kaffestugan och Tufvasgården. I förgrunden blommor Trollius 16 juni 2006.

Museiområdena

Förutom det nya arkivet finns vid **Brinkens museum** ett annat mindre nybygge, som stod färdigt redan i fjol men har tagits ibruk på allvar först i år, nämligen växthuset. Där inne kan numera planter drivas upp, och i stället behöver inte trädgårdens fagra blomstersängar "prydas" med prasslig och fladdrig plast och täckväv som förr. En garanti för att museiträdgården alltså hålls i det skick som det anstår denna Brinkens pärla, är att

föreningen också i år kan avlöna Irma Lintulaakso (bilden) som trädgårdsskötare – mycket tack vare ett nytt generöst anslag från Rikalas trädgårdsstiftelse. En alldeles ny hortikulturell specialitet är den s.k. fjärlsträdgård som anlagts framför soldattorpet, med blomster som skall utöva särskild attraktion på fjärlar.

Guidningen på Brinken börjar efter midsommar och talkoarbetena har redan pågått sedan början av maj. Rätt många göromål i sommar betingas av att arkivet färdigställts – inomhus gäller det att inreda och arkivera, och utomhusmiljön behöver återställas efter all framfart av grävmaskiner och andra nyttofordon. En ny fin parkeringsplats har ordnats i vår.

Den nya arkeologiska specialutställningen "Malax under 1700 år", med bl.a. en malsten (se bilden ovan) och en offersten utställda, kan beses också i år i Tufvasgården, och kommer att kompletteras något. Den har f.ö. noterats också av Museiverket, bl.a. genom att uppmärksammas i programutbudet för de nationella arkeologiska dagarna i september.

Även vid **Kvarkens båtmuseum** i Åminne har torsdagstalkona varit i gång sedan början av maj. Fram till 10 juni tog förberedelser för Båtens dag (se skild artikel) all talkotid: bygga av infotavlor, bockar, program, städning m.m. Men nu är museet i fint visningsskick när öppethållningen börjar 27 juni.

Under sommaren kommer flottningsskjulet strax ytterom museiområdet att flyttas till båtmuseets område. Det placeras intill skötbåtshuset och i det kommer flottningen i Malax å, Åminne såg, och propslastningen vid Enskär och Sillgrund att presenteras med bilder, text och föremål.

"Tjiilastäina" på området ska flyttas och göras till sittplatser. – På sensommaren torde vi komma igång med grunden till Herrgårds lada (don. av Ulla Herrgård ifjol). Utställningarna kommer fortsättningsvis att kompletteras och förbättras

Aktuellt i år

Ett 50-tal elever och föräldrar från Övermalax förskola njöt i båtmuseimiljön 18 maj i år.

(ett arbete som aldrig tar slut ...) och troligen kan vi i höst emotta Lars-Göran Söderholms nya jättetavla (6x1 m!), som uppsätts "i taket" mitt emot hans tavla från ifjol (*Båthus i Bredhällan*).

Många donationer har redan emottagits i år. Och båtens dag inspirerade många att ge föremål ... Flera gruppbesök har redan gjorts i vår till museet.

Det är full fart på verksamheten även vid båtmuseet som synes!

Stigarna väntar sina vandrare

Järnåldersleden i Nissashaga inbjuder liksom förut till lärorika, stämningsfulla och konditionsfrämjande strövtåg. Ett slags säsongöppning var här en på förhand utlyst vandring som i den behagliga försommarkvällen 7.6. samlade ett femton-tal deltagare, guidade av Siri Hagback. Fårbete för att hålla efter slyet är påtänkt också i år, men förverkligandet av de planerna är litet beroende av hur vargfaran bedöms.

I Lapne finns den mera nybanade **Fäbodstigen** genom gamla fäbodområden, med vilken många nog ännu inte hunnit bekanta sig. Och dessutom kan vi påminna om den naturstig som främst på Aktiv närkultur-gruppens försorg röjts mellan Storsjön (ung. från Elof Holmlunds gård) och Mamre.

Publikarrangemang

En ny satsning för året var **Båtens dag** vid båtmuseet, vilken alltså, som ovan framgick, redan framgångsrikt genomfördes den 10 juni. Var Båtens dag en nymodighet, så börjar sommarens **hembygdsfest på Brinken** redan bli en etablerad tradition. I år hålls festen lördagen

den 9 juli. Förplägnad med mat och kaffe, festtal av Helge Granholm, musik av spelmansgruppen Felspel och utdelande av årets Storjetarpris hör till vad som utlovas. Tjänlig väderlek brukar också höra till programmet.

Blommornas dag som de senaste åren firats i augusti återkommer nu söndagen den 30 juli, och förutom servering och blomsterförsäljning kommer den här gången också, som tidigare nämdes, det **nya arkivbygget att invigas** och förevisas.

Inom ramen för **Europas byggnadsarvdagar** har Helge Granholm två höstar i rad berättat om kommunens tidigare kyrkor. Det intresse tillfällena har väckt

uppmuntrar till fortsättning, och i år samlas vi söndagen den 10 september kl 13 vid Långfors kvarn ("Äddas kväene") för att höra Helge berätta om kvarnar som funnits längs Malax å. Boris Grönroos har lovat öppna kvarndörrarna. Kvarnen finns

nära prästgården (Malaxvägen 166). Kaffe serveras efteråt vid Brinkens museum.

Fjölårets experiment med en **"vintermarknad"** på Brinken bara några veckor före jul överträffade förväntningarna vad publiktillströmning och kommers beträffar, och det kan gott hända att det blir upprepning i år.

Helge Granholm, pensionerad äldre lektor i historia och svenska samt mångårig ordförande för Malax museiförening, festtalare på hembygdsdagen och berättar om Malax-kvarnar på Europas byggnadsarvsdag.

Båtens dag!

"Rena julaftonen!" tyckte en besökare att Båtens dag -premiär var. Så var det också: med nya utställningar (54 båt-ritningar), presentationer (ekstockar och båtar, segelsömnad/Helmer Sik, nätbindning, båtmotorer/ Bror Antus och Rainer Skogberg, strömmingsfiske/Inga Österblad och Mattikranen/Ralf Söderback), försäljning (böcker, tavlor m.m./L-G Söderholm, Irma och Jorma Lintulaakso, fisk/ LenaTalvitie) och servering fanns det många klappar att öppna i solskenet!

Årets "testfest" var lyckad med ca 250 besökare och den gav värdefulla erfarenheter. En utvärdering har gjorts inför kommande år. En stor del av "grundarbetet" är gjort redan i år, så i fortsättningen är tillställningen lättare att arrangera.

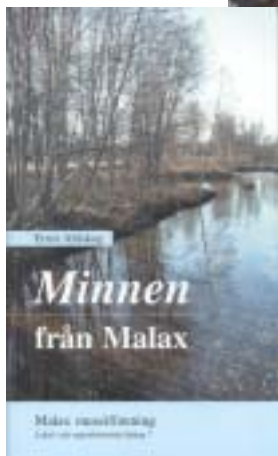
Flera donationer emottogs under dagen och nya aviserades. Folk verkade trivas, och kännedomen om Kvarkens båtmuseet har igen ökat.

/GS

Ekstocksparaden på gräsplanen. Ekstockarna var något av tema för dagen och presenterades av **Torsten Rabb** och **Sven Isuls**. Nedan en av flera uppskattade demonstrationer: **Georg Eriksson** visar hur man binder nät.

Nya publikationer

2 nya infoblad (vikt A3, 1 euro/ex.) har även utkommit: 1) **Tomas Fellman: Sport- och turbåten Felicia** (don. till båtmuseet 2005), samt 2) **Sven Långs lada, båtmallar och båten Bandora**. **Anders Hill: "Hur Svennas båti"** blev *Bandora*. Rikt illustrerade med färgbilder!

Minnen från Malax (72 s, ill., 8 euro). I boken berättar **Ernst Ahlskog** i olika artiklar om ämnen och skeenden i Malax förr (1930–1955) – inte minst om fiske och flottning i Malax å. Boken ger bl.a. bra stoff för flottningspresentation m.m. i flottningsskjulet vid Kvarkens båtmuseum.

Lappfjärdsekstocken (24 s. över 60 färgbilder (!), 5 euro). **Sven Isuls** och **Torsten Rabb** presenterar Lappfjärdsekstocken (ett nybygge, uppmätningar m.m.), men

även andra ekstockar i Österbotten. Kort beskrivs ekstockens historia samt olika ekstockstyper i Österbotten.

Bössmeder och säljagare i svenska Österbotten och på Pörtö 1800–1935 (83 s., rikt ill., 15 euro) Ett 50-tal bössmeder och säljagare presenteras av **Bengt Lerviks**. Gamla säljaksberättelser.

Presentbekymmer?

Köp museiföreningens publikationer i ortens affärer eller av Karl-Gustaf Dahlsten, telefon 3654371.

Ta kontakt!

Närmare uppgifter om medlemskap, talkoarbeten, donationer m.m. ger **styrelsemedlemmarna 2006**:
Lorenz Uthardt (**ordf.**) 365 4541
Karl-Gustaf Dahlsten (**viceordf.**) 365 4371
Gustav Smulter (**sekr.**) 322 1961
Vidar Björknäs 365 1297
Britt-Helen Flemming (**kassör**) 365 4572,
Siri Hagback 365 4344
Göran Strömfors (**båtmus. sekr.**) 365 1123
Nils Sund 365 4152
Inga Österblad 365 1808
Leif Finnäs (adjungerad) 365 1063
Vid öppethållning:
Brinkens museum 365 1913,
Kvarkens båtmuseum 365 1933
Internet: <http://malax.museum.fi>

Vällingklockan. Juni 2005.

Redaktör: Leif Finnäs. **Layout** och nutida museibilder (om ej annat nämns): Göran Strömfors/Malax museiförenings bildsamling.

Bli medlem!

Museiföreningens medlemsantal är nu strax över 200. Men vi kunde vara betydligt fler med den livliga verksamhet vi har. Du som känner intresse för vår verksamhet – bli medlem! Du som redan deltagit i vår verksamhet – bli medlem! Gör som Torvald och Maj-Britt Fellman från Jakobstad: besök båtmuseet och bli medlem!

Medlemsavgiften är även i år endast 7 euro, liksom de senaste åren. För denna fås information om verksamheten via *Vällingklockan* två gånger per år (i maj-juni och i december) samt vykort, årsbroschyrer m.m. För avgiften fås dessutom – helt gratis! – tidningen *Hembygden* (5 nr i färg/år), som är Finlands svenska hembygdsförbunds tidning. – Kontakta vår kassör Britt-Helen Flemming, 06-3654572, om du vill bli medlem. **Varför inte "värva dig själv" samt två andra personer till nya medlemmar – då får du gratis böcker och vykort till ett värde av 12 euro! Välkommen!**

Vi forskar och publicerar

Vårt lokalhistoriska arbete är inte säsongbundet utan pågår året runt. Två aktuella projektgrupper utreder det tidigare **möbelslöjandet och musicerandet i Malax**, och det påminnes bl.a. i två lokalteve-inslag i maj om gruppernas behov av information och tips från allmänheten. Dessutom medverkar museiföreningsmedlemmar aktivt i utarbetandet av **Malax kommunhistorik** och i historikskrivandet om den bagerirörelse som småningom utmynnade i Malaxlimpan.

Fjolårets publikationsverksamhet var litet beskedlig till omfattningen, men i år blir takten en annan. **Tre skrifter** (Ahlskogs, Lerviks, Isuls & Rabbs; se "bokannonserna") har redan utgivits som nr 7-9 i serien Lokal och regionhistoriska bidrag, och på omedelbart kommande är **Daniel Kiöping-släktforskargruppens del D** om dottern Elisabets många ättlingar, så talrika att delen blir en dubbelutgåva i två skilda band. Och ännu ett par-tre publikationer är att vänta före nyår, förutom naturligtvis årets **Aanacko**. En viktig uppgift som museiföreningen enligt överenskommelse med kommunens historikgrupp åtagit sig är att ge ut en faksimilupplaga av **Helmer Smeds avhandling Malaxbygden** – en klassiker som borde finnas i varje Malaxbos bokhylla, men som man sedan många årtionden tillbaka inte kunnat köpa annat än som tursamt fynd i något antikvariat.

Och så skall vi väl inte glömma att publikationen *Vällingklockan* går mot sitt femårsjubileum och att den, som många väl märkt, i och med detta nummer har fått en färgstarkare framtoning än förr, åtminstone vad bilderna beträffar.